

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2024/127

Karar Sayısı : 2024/228

Karar Tarihi : 25/12/2024

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Küçükçekmece 5. Asliye Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 58. maddesinin ikinci fıkrasının 17/7/2003 tarihli ve 4949 sayılı Kanun'un 12. maddesiyle değiştirilen (3) numaralı bendinin "...*alacak veya teminat yabancı para ise alacağın hangi tarihteki kur üzerinden talep edildiği...*" bölümünün Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: İlamsız icra takibine yapılan itiraz üzerine alacaklı tarafından açılan itirazın iptali davasında itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 58. maddesi şöyledir:

"Takip talebi ve muhtevası:

Madde 58- (Değişik: 18/2/1965-538/30 md.)

(Değişik birinci fıkra: 2/7/2012-6352/9 md.) Takip talebi icra dairesine yazılı veya sözlü olarak ya da elektronik ortamda yapılır.

Talepte şunlar gösterilir:

1. (Değişik: 2/7/2012-6352/9 md.) *Alacaklının ve varsa kanuni temsilcisinin ve vekilinin adı, soyadı; alacaklı veya vekili adına ödemenin yapılacağı banka adı ile hesap bilgileri; varsa Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası veya vergi kimlik numarası; şöhret ve yerleşim yeri; alacaklı yabancı memlekette oturuyorsa Türkiye'de göstereceği yerleşim yeri (Yerleşim yeri gösteremezse icra dairesinin bulunduğu yer yerleşim yeri sayılır.);*

2. (Değişik: 2/7/2012-6352/9 md.) *Borçlunun ve varsa kanuni temsilcisinin adı, soyadı, alacaklı tarafından biliniyorsa Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası veya vergi kimlik numarası, şöhret ve yerleşim yeri;*

Bir terekeye karşı yapılan taleplerde kendilerine tebligat yapılacak mirasçıların adı,soyadı, biliniyorsa Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası veya vergi kimlik numarası, şöhret ve yerleşim yerleri;

3. (Değişik: 17/7/2003-4949/12 md.) *Alacağın veya istenen teminatın Türk parasıyla tutarı ve faizli alacaklarda faizin miktarı ile işlemeye başladığı gün, alacak veya teminat yabancı para ise alacağın hangi tarihteki kur üzerinden talep edildiği ve faizi;*

4. *Senet, senet yoksa borcun sebebi;*

5. Takip yollarından hangisinin seçildiği;

Alacak belgeye dayanmakta ise, belgenin aslının veya alacaklı yahut mümessili tarafından tasdik edilmiş, borçlu sayısından bir fazla örneğinin takip talebi anında icra dairesine tevdi mecburidir.

Alacaklıya takip talebinde bulunduğuna ve verdiği belgelere, talep ve takip masraflarına dair bedava ve pilsuz bir makbuz verilir.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca, Kadir ÖZKAYA, Hasan Tahsin GÖKCAN, Basri BAĞCI, Engin YILDIRIM, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Kenan YAŞAR, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL ve Ömer ÇINAR'ın katılımlarıyla 27/6/2024 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle sınırlama sorunu görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görev kapsamına giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikteki kurallardır.

3. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 2004 sayılı Kanun'un 58. maddesinin ikinci fıkrasının (3) numaralı bendinin “...*alacak veya teminat yabancı para ise alacağın hangi tarihteki kur üzerinden talep edildiği...*” bölümünün iptalini talep etmiştir. İtiraz konusu kuralda icra takibine konu alacağın veya teminatın yabancı para olması hâlinde alacağın hangi tarihteki kur üzerinden talep edildiğinin takip talebinde gösterileceği öngörülmüştür.

4. Bakılmakta olan davanın konusu alacağa dayalı olarak başlatılan ilamsız icra takibine yapılan itirazın iptali talebine ilişkindir. Bu itibarla kuralda yer alan “...*veya teminat...*” ibaresinin bakılmakta olan davada uygulanma imkânının bulunmadığı anlaşılmaktadır.

5. Öte yandan kuralın “...*yabancı para ise alacağın hangi tarihteki kur üzerinden talep edildiği...*” bölümü konusu hem *alacak* hem de *teminat* olan icra takipleri bakımından geçerli, ortak kural niteliğindedir. Bu itibarla bakılmakta olan davanın konusu gözetilerek kuralın kalan kısmının esasına yönelik incelemenin “...*alacak...*” ibaresi ile sınırlı olarak yapılması gerekir.

6. Açıklanan nedenle 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 58. maddesinin ikinci fıkrasının 17/7/2003 tarihli ve 4949 sayılı Kanun'un 12. maddesiyle değiştirilen (3) numaralı bendinin;

A. “...alacak veya teminat yabancı para ise alacağın hangi tarihteki kur üzerinden talep edildiği ve faizi;...” bölümünde yer alan “...veya teminat...” ibaresinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibareye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. Anılan bölümünün kalan kısmının esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin bölümde yer alan “...alacak...” ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

7. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Elif ÇELİKDEMİR ANKİTÇİ tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüldüğü düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

8. Bir miktar paranın ödenmesine veya teminat verilmesine ilişkin alacaklar, ilamsız icra takibine konu edilebilir. Söz konusu alacaklara ilişkin icra takibi 2004 sayılı Kanun’un 42. maddesi gereğince takip talebiyle başlar. Anılan Kanun’un 58. maddesi uyarınca alacağın veya istenen teminatın Türk parasıyla tutarının takip talebinde gösterilmesi gerekir.

9. Taraflar arasında alacağın yabancı para olarak kararlaştırılması durumunda alacaklı icra takibini vade veya fiili ödeme günündeki kura göre belirlenen rayiç bedel üzerinden Türk parası olarak başlatabilmektedir. Zira 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 99. maddesinin üçüncü fıkrasında konusu para olan borçların Türk parası dışında başka bir para birimiyle belirlenmiş ve sözleşmede aynen ödeme ya da bu anlama gelen bir ifadenin bulunmadığı hâllerde borcun ödeme gününde ödenmemesi üzerine alacaklının bu alacağının aynen veya vade ya da fiili ödeme günündeki rayiç üzerinden Türk parası ile ödenmesini isteyebileceği düzenlenmiştir. Yargıtay da alacaklının bu bağlamda seçimlik hakka sahip olduğunu, talebi hâlinde borcun fiili ödeme günündeki rayiç üzerinden Türk parası olarak ödenmesi gerektiğini değerlendirmektedir (Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, E.2021/5981, K.2022/5251, 31/5/2022).

10. 2004 sayılı Kanun’un 58. maddesinin ikinci fıkrasının (3) numaralı bendinde icra takibine konu alacağın veya istenen teminatın Türk parasıyla tutarı ve faizli alacaklarda faizin miktarı ile işlemeye başladığı günün, alacak veya teminat yabancı para ise alacağın hangi tarihteki kur üzerinden talep edildiğinin ve faizinin takip talebinde gösterilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Anılan bentte yer alan “...alacak...” ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır. Dolayısıyla itiraz konusu kurala göre alacaklı yabancı para alacağını hangi tarihteki kur üzerinden talep ettiğini takip talebinde belirtmesi gerekmektedir. Bu itibarla kural uyarınca takip talebinde icraya konu edilen yabancı para alacağının Türk parası karşılığının gösterilmesi takip talebi ile buna göre düzenlenen ödeme emrinin geçerlilik şartları arasında yer almaktadır (bkz. Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, E.2016/19481, K.2018/700, 15/2/2018; E.2014/16025, K.2015/4056, 23/3/2015).

B. İtirazın Gerekçesi

11. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kurala göre yabancı para alacağıyla ilgili icra takip taleplerinde alacağın hangi kur üzerinden hesaplanacağını belirtilmesinin zorunlu olduğu, bakılmakta olan davaya konu itirazın iptali talebinde genel dava şartlarının yanı sıra özel bir dava şartı olarak kabul edilen hukuken geçerli ilamsız icra takibinin bulunup bulunmadığının mahkemece resen dikkate alınacağı, bu nedenle takip talebinin kanuna uygun olup olmadığının mahkemece değerlendirileceği, icra takiplerinin Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) sistemi üzerinden yapıldığı ve sistemde yabancı para alacağının takip tarihindeki kur üzerinden hesaplanarak doğrudan takip taleplerinde gösterilmediği, alacaklının iradesi dışında sistemden kaynaklanan bu durum nedeniyle icra takibinin mahkemelerce geçersiz sayılabileceği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

12. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 5. maddesi yönünden de incelenmiştir.

13. Anayasa'nın 35. maddesinde “*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir./ Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir./ Mülkiyet hakkının kullanılmasında toplum yararına aykırı olamaz.*” denilmektedir. Mülkiyet hakkı; kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, onun üzerinde tasarruf etme ve ürünlerinden yararlanma imkânı veren temel bir haktır.

14. Anayasa'nın 5. maddesinde insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamak devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. Devlet, kişilerin mülkiyet hakkından tam anlamıyla yararlanabilmeleri ve etkili bir şekilde mülkiyet hakkının korunması amacıyla yasal, idari, mali, yargısal ve diğer önlemleri almak zorundadır.

15. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınan mülkiyet hakkının etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin bu hakka müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu kapsamda devletin -özel kişiler arası uyumsuzluklarla ilgili olsun ya da olmasın- yargı kararlarının uygulanması ve kişilerin alacaklarına kavuşması bakımından etkili bir icra sistemi kurma sorumluluğu bulunmaktadır. Özel kişiler arasındaki uyumsuzluklarda devletin mülkiyet hakkına ilişkin pozitif yükümlülükleri, karşılıklı hak ve menfaatler dengesine dayanmaktadır. Alacakların icrasına ilişkin süreç bakımından da durum böyledir (AYM, E.2019/11, K.2019/86, 14/11/2019, § 13, 14; *Eyyüp Boynukara* [1.B.], B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41; *Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limited Şirketi* [2.B.], B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 44; *Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti.* [GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018, § 71).

16. Alacağın ödenmemesi nedeniyle başlatılan icra takibinde alacaklı ve borçlunun mülkiyet hakkından kaynaklanan menfaatleri çatışmaktadır. Bu durumda çatışan taraf menfaatlerinin dengelenme biçimi kanun koyucunun takdir yetkisindedir. Devlet bu sistemi

kurarken gerek alacaklının gerekse de borçlu ve ilgili üçüncü kişilerin hak ve menfaatlerini gözetmek, kişilerin mülkiyet haklarının korunması için gerekli tedbirleri almak durumundadır. Buna göre bir yandan alacaklının mülkiyet hakkı kapsamında bulunan alacağına kavuşması için etkin bir icra yolunun oluşturulması, diğer yandan da icradan etkilenen borçlu ve ilgili diğer kişilere, mülkiyet haklarına yapılan müdahalelerin keyfi veya hukuka aykırı olduğunu ileri sürebilmeleri için etkin biçimde itiraz edebilme imkânının tanınması gerekmektedir (AYM, E.2019/11, K.2019/86, 14/11/2019, §15; *Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti.* [GK], § 72; *Nihal Soydan* [2.B.], B. No: 2015/3112, 23/1/2019, § 35).

17. Bununla birlikte kanun koyucunun öngördüğü düzenlemelerin menfaatler dengesinin kurulmasında taraflardan biri aleyhine ölçüsüzlüğe neden olması mülkiyet hakkı yönünden pozitif yükümlülüklerle bağdaşmayabilir. Bu bağlamda her iki tarafın menfaatlerinin mümkün olduğunca dengelenmesi ve sürecin taraflardan biri aleyhine ölçüsüz bir netice doğuracak şekilde sonuçlandırılmaması gerekir. Menfaatler dengesinin adil bir şekilde kurulup kurulmadığının değerlendirilmesinde ise taraflara tanınan tüm imkânların gözönünde bulundurulması zorunludur (AYM, E.2019/11, K.2019/86, 14/11/2019, §16).

18. 2004 sayılı Kanun'un 66. maddesinde genel haciz yoluyla başlatılan ilamsız icra takibinde borçlunun borca ya da takibin dayanağı senet altındaki imzaya itiraz etmesi üzerine icra takibinin duracağı öngörülmüştür. Bu durumda alacaklı, takibinin devamını sağlamaya yönelik olarak anılan Kanun'un 68. maddesine göre icra mahkemesinden itirazın kaldırılmasını talep edebileceği gibi borçlu aleyhine itirazın iptali davası da açabilmektedir. Anılan Kanun'un itirazın iptali davasının düzenlendiği 67. maddesine göre takip talebine itiraz edilen alacaklı, itirazın tebliği tarihinden itibaren bir sene içinde mahkemeye başvurarak genel hükümler dairesinde alacağının varlığını ispat etmek suretiyle borçlunun takibe yönelik itirazının iptalini sağlayabilir. İtirazın iptali davası genel mahkemelerde görülen ve alacak davası niteliği bulunan icra hukukuna özgü bir dava türü olup yargılama sonunda takibe konu alacağın varlığı (kısmen veya tamamen) ya da yokluğu tespit edilerek icra takibinin devamına ya da takibin kısmen iptali ile belirlenen alacak miktarı üzerinden devamına ya da takibin tamamen iptaline karar verilmesi gerekecektir.

19. Yargıtay kararlarında itirazın iptali davasında geçerli bir ilamsız icra takibinin varlığının özel dava şartlarından biri olduğu belirtilmiştir (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E.2004/19-410, K.2004/471, 6/10/2004; Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, E.2014/17062, K.2014/18059, 19/9/2014; Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, E.2016/19481, K.2018/700, 15/2/2018). Dolayısıyla Yargıtayın yerleşik içtihadı doğrultusunda itirazın iptali davasına bakan mahkemeye, tarafların geçerli bir ilamsız icra takibinin varlığı ve bu kapsamda takip talebi ile ödeme emrinin Kanun'a uygun olup olmadığı resen değerlendirilmektedir.

20. Kural uyarınca icra takibine konu alacağın yabancı para cinsinden olması durumunda alacağın hangi tarihteki kur üzerinden talep edildiğinin gösterilmesi zorunluluğunun, yabancı para birimindeki alacaklar bakımından takip sürecinde oluşabilecek belirsizliğin önlenmesi amacına hizmet ettiği anlaşılmaktadır. Zira yabancı para birimi üzerinden yürütülen takip işleminde Türk parasıyla tahsilat yapılması gibi farklı para birimleri arasında oluşabilecek uyumsuzluğun takip işlemlerini zorlaştıracağı söylenebilir. Dolayısıyla borcun ve takibin öngörülebilirliğine katkı sunacağı anlaşılan bu durum nedeniyle hem alacaklı hem de borçlu açısından lehe sonuçların ortaya çıkacağı açıktır.

21. Bu bağlamda kuralda alacaklı yönünden icra takip sürecinin işlevsiz kalmaması amacıyla alınması gereken tedbirlere ilişkin düzenleme yapılırken borçlu açısından da takip konusu borcun öngörülebilirliği sağlanarak borçlunun bu süreçte oluşabilecek hukuka aykırı veya keyfi uygulamalara karşı iddialarını ileri sürebilmesi bakımından gerekli hukuki güvencelerin sağlandığı görülmektedir.

22. Bu itibarla alacaklı aleyhine aşırı bir külfete yol açmadığı ve tarafların çatışan menfaatleri arasındaki makul dengeyi bozmadığı anlaşılan kuralda devletin mülkiyet hakkından kaynaklanan pozitif yükümlülüğüyle çelişen bir yön bulunmamaktadır.

23. Öte yandan itiraz başvurusunda ileri sürülen UYAP üzerinden başlatılan yabancı para alacağıyla ilgili takip taleplerinde alacağın hangi kur üzerinden talep edildiğinin gösterilememesi nedeniyle takibin geçersizliği sonucunun ortaya çıkmasının UYAP'tan kaynaklanan bir durum olduğu, dolayısıyla uygulamayla ilgili sorunlar nedeniyle kuralda herhangi bir belirsizliğin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

24. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 5. ve 35. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 13. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 58. maddesinin ikinci fıkrasının 17/7/2003 tarihli ve 4949 sayılı Kanun'un 12. maddesiyle değiştirilen (3) numaralı bendinde yer alan "...alacak..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE 25/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Basri BAĞCI

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR

Üye
Metin KIRATLI